

Erfinrichtingsplan

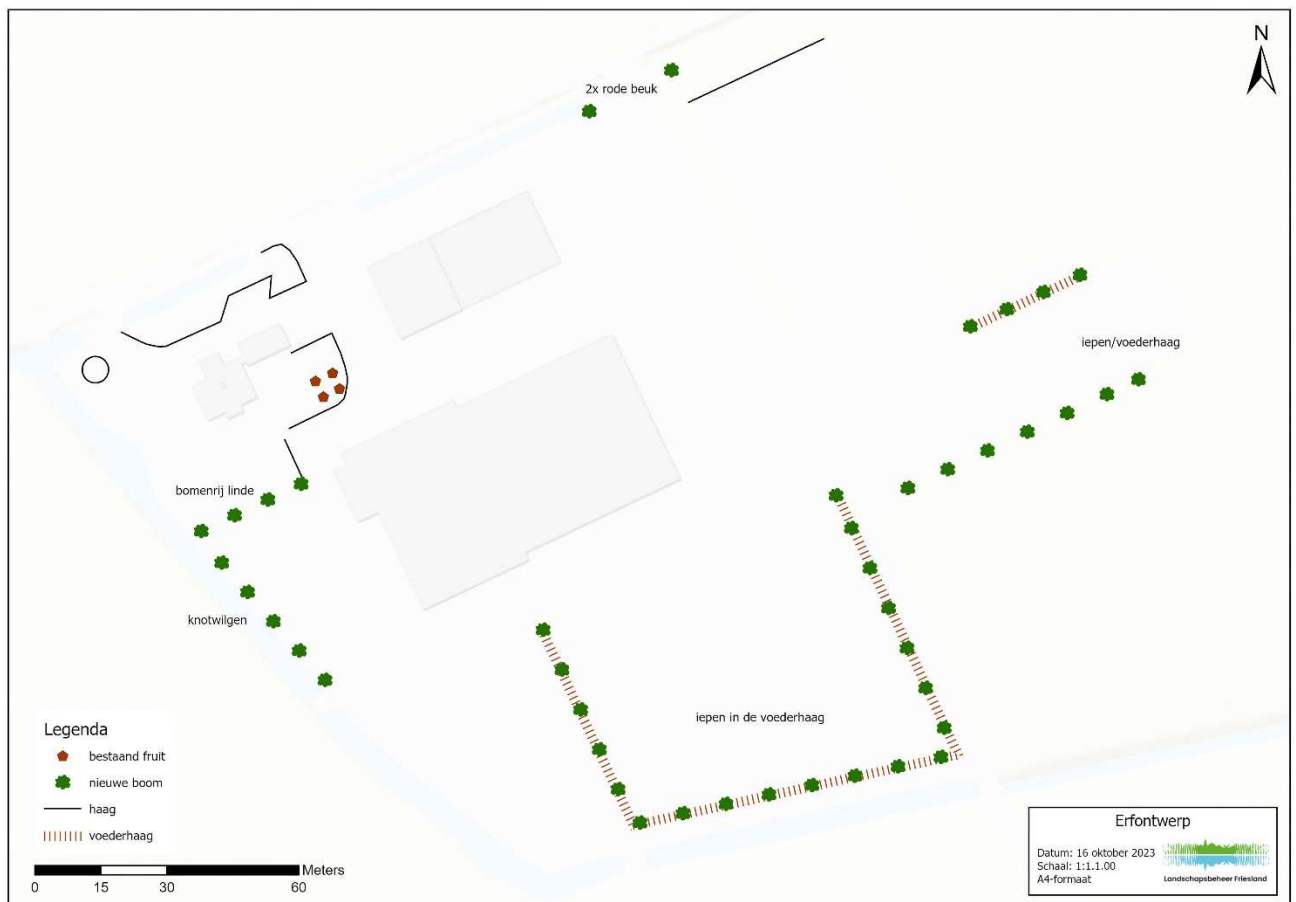
Aanleiding

Een biologische melkveehouder tussen Stiens en Leeuwarden heeft de Landbouw Adviespool benaderd in verband met de herinrichting van zijn boerenerf, nadat het bedrijf is verplaatst. Hij wil daarbij onder meer advies over de aanplant van een voederhaag. Gerrit Tuinstra en Sophie ten Caat ([Landschapsbeheer Friesland](#)) hebben gezamenlijk het bedrijfsbezoek afgelegd, waarna Sophie ten Caat het advies heeft uitgebracht.

Vraagstelling

“Na verplaatsing van onze melkveehouderij beschikken wij over een nieuw in te richten erf. We hebben al een aantal bomen geplant, maar verder nog niets. We zouden graag een erfinrichtingsadvies willen, waarin onder meer een voederhaag is opgenomen.”

Advies

Kniphaag

Locatie: rondom de woning, ten noorden van de mestzak

Op het voorerf rondom de woning een kniphaag van Spaanse aak (*Acer campestre*) planten. Door middel van hagen/heggen wordt het voorste en achterste deel van het erf van elkaar gescheiden. Het

voorstedeel van het erf is het 'vrouwelijke deel', wat er netjes en aangekleed uitziet. Het achterste deel van het erf is het 'mannelijke deel', waar beplanting vrijer mag groeien en minder onderhoud nodig is. Door middel van de haag wordt een kleine fruitboomgaard gecreëerd. In verband met de wind een dubbele haag planten rondom het fruit. Door middel van snoeien kan zelf de hoogte en breedte van de haag bepaald worden. Langs de haag lopen regelmatig de paarden, veldesdoorn is niet giftig voor paarden. Mochten er stuks bosplantsoen over zijn kunnen deze in de voederhaag geplant worden.

Langs de noordzijde van de mestzak eveneens een haag van Spaanse aak planten. Door middel van de haag komt de mestzak uit het zicht te liggen.

- Enkele rij, plant 5 stuks per meter
- Rondom de fruitbomen een dubbele rij, 7 stuks per meter. Plant in driehoeksverband.

Solitaire bomen

Locatie: ten noordoosten van de woning

Om het pad richting het erf te markeren aan beide zijdes een solitaire boom planten. Op deze plek hebben de bomen de ruimte om uit te groeien tot mooie, prominente bomen die het erf markeren.

Er is gekozen voor de rode beuk (*Fagus sylvatica 'Atropurpera'*), de rode kleur van het blad zorgt voor variatie op het erf.

Bomenrij linde/knotwilgen

Locatie: ten zuiden van de woning

Als afscheiding tussen het voorerf en het achtererf een bomenrij planten. De bomenrij bestaat uit een viertal winterlindes (*Tilia cordata*). Langs de slootkant een rij knotwilgen (*Salix alba 'Chermesina'*) planten.

Plantafstand ca. 9 meter

Voederhagen

Locatie: ten oosten van het erf en ten zuiden van de stal

Op het erf een tweetal voederhagen aanplanten. Eén haag aan de zuidzijde van het erf langs het koeienpad en één haag aan de noordzijde van de sleufsilos. Een voederhaag bestaat uit verschillende soorten inheemse struiken met ieder een bepaalde medicinale werking. Door het eten van de struiken krijgt het vee bepaalde stoffen binnen die ziektes kunnen voorkomen/genezen.

Onderstaand worden de soorten weergegeven die in de voederhaag geplant kunnen worden en wat de medicinale werking per soort is. Naast de medicinale werking zijn de soorten ook belangrijk voor de biodiversiteit, de soorten zijn geschikt voor allerlei insecten en het geheel vormt na verloop van tijd prima broedgelegenheid voor (zang)vogels.

Soort	Latijnse naam	Medicinale werking
Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>	Tegen mondontstekingen, blaren en bronchitis
Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	Bloedsomloop verbeterend, tegen hoge bloeddruk
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>	Pijnstillend, bloedsomloop verbeterend, laxerend
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	Tegen maagklachten, verstopping, wormen, blaasontsteking
Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	Antioxidant, ontstekingsremmend
Schietwilg	<i>Salix alba</i>	Koortsverlagend, pijnstillend
Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	Koortsverlagend, pijnstillend
Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>	Antioxidant, zweetdrijvend, urinedrijvend
Wilde lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	Laxerend
Iep	<i>Ulmus minor</i>	Verzachtend, ontstekingsremmend (maagdarmonsteking, wondjes in de mond)
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	Krampstillend

Het is belangrijk om het vee eerst kennis te laten maken met het eten van de struiken, bijvoorbeeld door eerst een uur bij de struiken te mogen en dit tijdsduur op te bouwen. Te veel van bepaalde soorten kan giftig zijn, in het begin is het vee hier nog niet mee bekend. Na een poosje krijgt het vee zelf door hoeveel ze van welke soort kunnen eten. Het vee zal dan ook gericht van bepaalde soorten eten als ze ergens last van hebben.

De soorten in groepsverband planten om concurrentie tussen soorten te voorkomen. De ene soort groeit sneller dan de andere soort, door het planten in groepsverband wordt verdringing van soorten voorkomen. Daarnaast houden bepaalde soorten van licht zoals sleedoorn en hondsroos, plant deze langs de rand. Probeer de twee dwarsrijen symmetrisch te planten.

Het is belangrijk om de struiken te beschermen met een raster, als het vee door de struiken kan lopen is er een grote kans dat de voederhaag vertrapt wordt. De eerste drie jaar kan het vee nog niet eten van de struiken, de struiken moeten eerst voldoende gegroeid zijn, anders worden ze waarschijnlijk teveel beschadigd. Zet bijvoorbeeld het raster eerst 3 meter vanaf de voederhaag en als de struiken voldoende gegroeid zijn volstaat 1 meter zodat het vee over het raster heen en/of overhangende takken kan aanvreten.

Plant in de hagen rondom de nieuwe paardenbak geen gewone vlier en lijsterbes, deze soorten zijn mogelijk giftig voor paarden.

- Plant in 3 rijen
- Plantafstand in de rij 0,5 meter, plantafstand tussen de rijen 1 meter

Iepen In de voederhagen een bomenrij van iepen aanplanten. Iep komt veel voor in het kleigebied en is goed bestand tegen de wind. Door de aanplant van bomen in de voederhagen ontstaat een mooie, dichte wal rondom het erf waar het vee van kan eten. Er is gekozen voor de iep *Ulmus hollandica*

pioneer en de *Ulmus clusius*, deze soorten zijn resistent tegen de iepenziekte. Langs de zuidzijde van de sleufsilo komt geen voederhaag, hier wel een bomenrij iepen aanplanten.

- Plantafstand 10 meter

Boompalen/bestellen plantmateriaal

De (solitaire) bomen en fruitbomen vastzetten met twee hoge boompalen (2.50 m) en boomband om te voorkomen dat ze los in de bodem komen te staan en/of scheef waaien of groeien. De boompalen gaan voor 1/3e van de lengte de grond in. Na ca. 3-4 jaar, als de bomen stevig genoeg zijn, kunnen de boompalen verwijderd worden.

In het plan is uitsluitend gekozen voor inheemse soorten, dit betekent dat de soorten van oorsprong voorkomen in Nederland/dit gebied. Bij het bestellen van de beplanting is het belangrijk om te vragen naar autochtoon plantmateriaal. Dit betekent dat het plantmateriaal van Nederlandse oorsprong is en gekweekt is in Nederland. Autochtoon plantmateriaal heeft de voorkeur, echter is dit wel schaars. Mocht een kweker geen autochtoon plantmateriaal hebben dan kan er voor regulier plantmateriaal gekozen worden.

De struiken die genoemd worden in het plan bestellen als bosplantsoen 1+1 maat 60-100. 1+1 houdt in dat het plantmateriaal twee jaar oud is en op eenjarige leeftijd verplant is.

Bomen kunnen besteld worden in verschillende maten, bijvoorbeeld 6-8, 8-10 of 10-12. Een boom met de maat 6-8 heeft een stamomtrek van 6-8 cm op ca. één meter hoogte.

Beplantingslijst

Element	Soort	Latijnse naam	Maat	Hoeveel stuks
Kniphaag	Spaanse aak	<i>Acer campestre</i>	1+1, 60-100	950
Solitaire bomen	Rode beuk	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpera'	6-8	2
Bomenrij linde	Winterlinde	<i>Tilia cordata</i>	6-8	4
Voederhaag	Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>	1+1, 60-100	90
paardenbak	Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	1+1, 60-100	500
190 meter	Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>	1+1, 60-100	75
	Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	1+1, 60-100	50
	Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	1+1, 60-100	100
	Schietwilg	<i>Salix alba</i>	1+1, 60-100	75
	Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	1+1, 60-100	75
	Iep	<i>Ulmus minor</i>	1+1, 60-100	75
	Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	1+1, 60-100	100
Voederhaag	Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>	1+1, 60-100	12
sleufsilo	Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	1+1, 60-100	50
28 meter	Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>	1+1, 60-100	12
	Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	1+1, 60-100	12
	Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	1+1, 60-100	12
	Schietwilg	<i>Salix alba</i>	1+1, 60-100	12
	Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	1+1, 60-100	12
	Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>	1+1, 60-100	12
	Wilde lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	1+1, 60-100	12
	Iep	<i>Ulmus minor</i>	1+1, 60-100	12
	Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	1+1, 60-100	12
Bomen in	Iep	<i>Ulmus hollandica pioneer</i>	6-8	15
Voederhaag	Iep	<i>Ulmus clusius</i>	6-8	16
Knotwilgen	Schietwilg	<i>Salix alba</i> 'Chermesina'	6-8	5

Concrete adviezen voor de lezer:

- Een (dubbele) kniphaag rond een fruitboomgaard zorgt voor bescherming tegen wind en trekt extra insecten aan.
- Een voederhaag bestaat uit verschillende soorten inheemse struiken met ieder een bepaalde medicinale werking. Door het eten van de struiken krijgt het vee bepaalde stoffen binnen die ziektes kunnen voorkomen/genezen.
- Een voederhaag heeft ten minste 3 jaar nodig om voldoende te groeien. Laat het vee wennen aan de haag en de voedingsstoffen die zij eruit kunnen halen.
- Plant in de hagen die beschikbaar zijn voor paarden geen gewone vlier en lijsterbes, deze soorten zijn mogelijk giftig voor paarden.
- Zet (solitaire) (fruit) bomen de eerste 3-4 jaar vast met dubbele boompalen. Dit voorkomt scheefgroei of losstand.
- Kies waar mogelijk voor autochtoon plantmateriaal. Is dit niet beschikbaar? Kies dan voor regulier plantgoed.